

ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ МАРОДЕРСТВОМ

EXAMINATION OF THE CRIME SCENE DURING THE INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENSES RELATED TO PILLAGE

Мурзо Є.О., ад'юнкт кафедри кримінального процесу
Національна академія внутрішніх справ

Зміст даної статті фокусується на аналізі ключових теоретико-правових і практичних аспектів, пов'язаних з проведенням огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із мародерством. У роботі розглянуто визначення мародерства за українським законодавством, проаналізовано стан наукової розробленості питань розслідування мародерства закордоном та в Україні. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини 1 статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», що затверджений Законом України від 24 лютого 2022 року «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», в державі введений воєнний стан, а відтак слідчі вперше зіштовхнулись з кримінальними правопорушеннями, пов'язаними із мародерством. Відзначено, що в даний час відсутнє формулювання єдиної практики розуміння та кваліфікації в аспекті предмета дослідження. Також недостатня кількість наукових досліджень на тему мародерства ускладнює цю ситуацію. Зазначене підкреслює актуальність дослідження. Огляд місця події є ключовою, невідкладною слідчою (розшуковою) дією, яка є джерелом отримання доказів, а тому неякісне її проведення може призвести до неефективності досудового розслідування, що у подальшому унеможливить притягнуту причетну особу до відповідальності. Стаття має на меті розширити розуміння методів, пов'язаних з проведенням огляду місця події у випадках мародерства, і сприяти покращенню якості розслідування вказаного злочину. Мета статті – формування наукових положень та розробка практичних рекомендацій для забезпечення ефективного проведення огляду місця події працівниками правоохоронних органів під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із мародерством. Відповідно до поставленої мети та специфіки предмета дослідження, автором застосований комплекс методів: філософських – діалектичний, феноменологічний; загально-наукових методів – індукції, дедукції, аналізу, синтезу, аналогії, порівняння та методів конкретної правової науки – порівняльно-правовий, правової статистики, правового узагальнення, правового аналізу, формально-юридичний. Практична значущість полягає в тому, що за результатами дослідження виокремлено рекомендації щодо проведення огляду місця події під час розслідування мародерства, які призначені правоохоронним органам, зокрема слідчим органу Державного бюро розслідувань, які здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення) у своїй діяльності задля усунення виявлених практикою недоліків правозастосування.

Ключові слова: огляд, мародерство, місце події, алгоритм, рекомендації.

The content of this article focuses on the analysis of the key theoretical, legal and practical aspects related to the inspection of the scene during the investigation of criminal offenses related to pillage. The research considers the definition of pillage according to Ukrainian legislation, analyzes the state of scientific development of the investigation of pillage abroad and in Ukraine. In connection with the military aggression of the Russian Federation against Ukraine, it based on the proposal of the National Security and Defense Council of Ukraine, in accordance with Clause 20 of Part 1 of Article 106 of the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law", by the Decree of the President of Ukraine dated on February 24, 2022 № 64 "On the introduction of martial law in Ukraine", which was approved by the Law of Ukraine dated on February 24, 2022 "On the approval of the Decree of the President of Ukraine "On the introduction of martial law in Ukraine", martial law was introduced in the country, and therefore the investigators encountered criminal offenses for the first time, related to pillage. It was noted that currently there is no formulation of the unified practice of understanding and qualification in the aspect of the subject of research. The insufficient amount of scientific research on the topic of pillage also complicates this situation. This emphasizes the relevance of the research. The inspection of the scene of the incident is a key, urgent investigative (search) action, which is a source of obtaining evidence, and therefore its poor performance may lead to the ineffectiveness of the pre-trial investigation, which in the future will make it impossible to bring the person involved to justice. The paper aims to expand the understanding of methods related to the inspection of the scene in cases of pillage, and to contribute to the improvement of the quality of the investigation of the specified crime. The purpose of the article is the formation of scientific provisions and the development of practical recommendations to ensure effective inspection of the scene by law enforcement officers during the investigation of criminal offenses related to pillage. In accordance with the set goal and specifics of the research subject, the author applied a set of methods: philosophical – dialectical, phenomenological; general scientific methods – induction, deduction, analysis, synthesis, analogy, comparison and methods of specific legal science – legal comparative, legal statistics, legal generalization, legal analysis, legal formal. The practical significance lies in the fact that, based on the results of the study, recommendations were identified for conducting an inspection of the scene during the investigation of pillage, which are assigned to law enforcement agencies, in particular the investigative body of the State Bureau of Investigation, which conducts pre-trial investigation of criminal offenses against the established order of military service (military criminal offenses) in its activities to eliminate law enforcement shortcomings revealed by practice.

Key words: review, pillage, scene, algorithm, recommendations.

Вступ. Сьогодні в умовах воєнного стану перед органами досудового розслідування постають нові виклики, пов'язані із необхідністю швидкого, всебічного та якісного розслідування злочинів. У системі слідчих (розшукових) дій чи не головне місце у збиранні речових доказів займає огляд.

Значення огляду під час проведення досудового розслідування за фактом мародерства надзвичайно велике. Він вимагає чіткої організації, суворої послідовності дій та високої кваліфікації всіх членів слідчо-оперативної групи [1, с. 129]. Вказана слідча (розшукова) дія дає можливість слідчому безпосередньо провести дослідження

місця події та об'єктів, з метою виявлення слідів злочину і з'ясування обставин, які мають значення для кримінального провадження. Вона допомагає сформулювати уявлення про спосіб вчинення злочину та особу злочинця, висунути різні версії щодо події та правильно визначити напрямки подальшого розслідування.

Офіс Генерального прокурора є основним органом, який взяв на себе координацію розслідування воєнних злочинів із часу вторгнення Російської Федерації на територію України. Станом на грудень 2022 року прокурори зафіксували 62128 кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопо-

рядку, з них 60387 (97,20%) порушення законів та звичаїв війни – ст. 438 Кримінального кодексу України (далі – КК України), в яких 135 особам вручено повідомлення підозру. Також, 13766 кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення), що включають мародерство та інші злочини [2].

Стан дослідження. Проблематика розуміння мародерства ставала предметом вивчення низки дослідників, серед яких можна виокремити наступних.

Аналізуючи судову практику міжнародних установ, В. В. Кондратьєвою здійснено дослідження мародерства серед воєнних злочинів в нормах міжнародного та національного права в контексті визначення поняття, складу злочину, зміну підходу до розуміння в рамках потенційних змін до законодавства [3]. Питання кваліфікації мародерства висвітлювали у своєму дослідженні О. Г. Предместніков, П. Г. Назаренко, К. В. Першина [4]. Я. Лизогуб наводить порівняльний аналіз ознак мародерства за ст. 432 КК України з деякими кримінальними правопорушеннями проти власності, що пов'язані з викраденням чи заволодінням майном [5]. О. Мальцев, І. Лопатюк наводять приклад мародерства, визначають суб'єктом кримінального правопорушення – солдата, який за певних обставин щось краде [6].

Дослідниця С. Орлик описує випадки мародерства, грабежів та розбою проти мирного населення Східної Галичини та Північної Буковини, які чинилися під час Великої війни російськими військами та російською цивільною окупаційною владою, встановленою у внутрішніх районах, звертаючи увагу на їх масовість, що спричинило злидні та голод місцевого населення [7]. Варте уваги дослідження К. Гегеріті та П. Берч, у якому мародерство розглядається у контексті двох прикладів стихійного лиха: цунами та лісової пожежі. Останні визначають, що такі випадки сприяють і створюють можливості для мародерства та розглядають заходи профілактики, які можуть призвести до зменшення цих правопорушень у майбутньому [8].

В. В. Корнієнко підкреслює, що саме під час огляду місця події слідчий моделює механізм вчинених правопорушень; проводить попередню кримінально-правову кваліфікацію; висуває припущення та загальні версії події кримінального правопорушення [9, с. 125]. Розслідування кримінальних правопорушень пов'язане із збиранням належних, допустимих та достовірних доказів. Основним способом їх збирання є проведення слідчих (розшукових) дій, однією з найбільш важливих з них є огляд – звертають увагу науковці Ю. О. Пілюков, В. В. Юсупов, С. В. Банах [10, с. 526].

Втім, особливості підготовки та проведення огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із мародерством розглядалось лише опосередковано та поверхнево у науково-теоретичних поглядах вчених або окремих публікаціях авторів. У зв'язку із відсутністю судової практики, правильної кваліфікації органами досудового розслідування таких фактів, недостатньої кількості предметних наукових досліджень, значення мародерства у правовому полі залишається актуальним.

Метою статті є формування наукових положень та розробка практичних рекомендацій для забезпечення ефективного проведення огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із мародерством.

Виклад основного матеріалу. Українське законодавство визначає «мародерство» як викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених. Відповідальність за вказаний злочин несуть військовослужбовці України та поліцейські поліції особливого призначення Національної поліції України, які залучені до

участі у зоні бойових дій, тобто що наділені певними обов'язками, пов'язаними зі здійсненням військової служби в силу визначених у законі підстав, та ці обов'язки прямо пов'язані з перебуванням цих осіб на полі бою і поруч з пораненими та вбитими особами [11].

Місце події (виявлення трупа) при розслідуванні мародерства – це ділянка місцевості, де безпосередньо відбулась подія шляхом реалізації насильних дій: вбивство, нанесення тілесних ушкоджень тощо, що підлягає огляду, адже обов'язковою ознакою є те, що потерпіла особа або вбита, або поранена. Крім того, обов'язковою ознакою складу є час, обстановка заволодіння чужим майном та чітка локалізація місця вчинення злочину – викрадення майна на полі бою чи на певній ділянці, районі активних воєнних дій, а також у зоні (місцевості, що перебуває в тилу), яка піддається обстрілу ворогом [12, с. 45].

Відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України, серед усіх слідчих (розшукових) дій лише огляд місця події у невідкладних випадках дозволяється проводити до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Це робить таку слідчу (розшукову) дію пріоритетною серед інших, оскільки вона є фактично способом збирання так званої «первинної» слідчої інформації про злочин після його вчинення.

В. П. Корж виділяє основні завдання огляду місця події: вивчення матеріальної обстановки події злочину; встановлення об'єкту озброєного посягання; встановлення особи потерпілого; з'ясування характеру і механізму озброєного нападу; встановлення часу, способу вчинення озброєного нападу, знаряддя злочину, його наслідки, ймовірну кількість злочинців; виявлення ознак, що вказують на мотиви і мету злочину; виявлення матеріальних слідів злочину і забезпечення їх захисту від руйнування, псування, затоптування; виявлення ознак, що характеризують причетну до злочину особу: стать, вік, фізичні дані, фізичні вади, звички, психічні відхилення тощо; організація розшуку злочинця по «гарячих» слідах; організація проведення оперативно-розшукових заходів; аналіз вихідної інформації для висунення версій [13, с. 162].

Доречно зазначає О. А. Лучко, що протокол огляду – це опис виявленого та зафіксованого матеріального середовища [14, с. 138], а А. В. Захарко доповнює, що у найпростішому розумінні огляд – це «що бачу, те й пишу (та фіксую на технічний засіб)» [15, с. 397].

Особливість проведення огляду місця події під час розслідування мародерства полягає у тому, що існують складнощі у фіксації таких випадків на полі бою. У розумінні значення викрадення в таких особливих умовах як на «полі бою» – означає певний обсяг територіального та повітряного простору, де впродовж проміжку часу здійснюється бій. Отже, річ та потерпілий мають перебувати у зазначеному просторі. Причому сам простір може бути більшим за фактичний бій. Наприклад, військовий літак після підбиття впав на землю, у результаті чого льотчик вбитий або поранений, і при ньому знаходяться особисті речі, які викрадаються (місце бою та місце падіння літака відрізняються, але місце падіння все одно має бути «полем бою» у розумінні ст. 432 КК України). Вчені М. І. Панов, С. О. Харитонов мають думку, що викрадення речей поза межами поля бою (наприклад, у санітарному потягу) створює склад загальнокримінального злочину – крадіжки, грабежу та ін [16].

Варто зазначити про наявність боєприпасів, зброї, що може бути загрозою для слідчо-оперативної групи; замінування території; мінливість погодних умов; зміна обстановки місця на момент проведення огляду у порівнянні з місцем на момент вчинення злочину (наприклад, пошкодження місця вибухом, пожежею на полі бою, переміщення предметів, тіл, зброї тощо). Також, складнощі полягають у важкості (неможливості) ідентифікації особи у зв'язку зі знищенням документів; встановленні

причинно-наслідкового зв'язку отриманих потерпілим пошкоджень та настання смерті; пошкодження тіла; розкладом трупа; відсутністю мобільного та інтернет-зв'язку, що унеможливило проведення радіорозвідки, кримінального аналізу даних, дослідження відеозаписів з камер спостереження.

Для більш ефективного проведення вказаної слідчої (розшукової) дії під час фіксації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 432 КК України, до участі слідчий, прокурор за необхідності залучають:

1) співробітників оперативних підрозділів, інспекторів-криміналістів;

2) працівників вибухотехнічної служби, які забезпечують безпечний доступ слідчого до місця вчинення кримінального правопорушення, проводячи заходи з перевірки на наявність та розмінування вибухових матеріалів або таких, що їх нагадують;

3) судово-медичного експерта чи лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта;

4) кінологів зі службово-пошуковими собаками.

Під час огляду місця події учасникам огляду необхідно пам'ятати правила безпеки. За необхідності останні забезпечуються броньованими автомобілями, індивідуальними засобами балістичного захисту (бронежилетом, шоломом тощо). Спеціалісти вибухотехнічної служби та/або сапери попередньо мають дослідити місцевість (приміщення) і за потреби знешкодити вибухові пристрої, інші вибухонебезпечні предмети та визначити безпечні зони на полі бою. Отже, дозволяється проводити огляд місця події на території лише після підтвердження відповідними спеціалістами відсутності небезпечних вибухових матеріалів.

Завдання співробітників оперативних підрозділів є встановлення очевидців, свідків вчинення злочину, пов'язаного з мародерством, проведення їх допитів за дорученням слідчого.

Завдання інспекторів-криміналістів є проведення вимірювання, фотографування місця події та оточуючої обстановки різними способами фотозйомки. Одними із способів фіксації місця події є фотофіксація та відеофіксація. Традиційні види фотозйомки – орієнтуюча, оглядова, вузлова, детальна. У випадках, коли на місці події знайдено сліди або речові докази (дрібні частки, сліди рук) і вони не можуть бути вилучені через різні причини, використовуються методи масштабної фотозйомки [17, с. 8]. У разі виявлення матеріальних об'єктів – вилучає та здійснює їх упакування. Крім того, інспектори-криміналісти виготовляють фототаблицю до протоколів огляду місця події, трупа, складають схеми та плани як додаток.

Завданнями судово-медичного експерта під час огляду трупа є:

- визначення факту настання смерті (за достовірними ознаками смерті);
- визначення давності настання смерті;
- визначення первинного положення трупа та його можливих змін;

– встановлення відповідності місця виявлення трупа місцю вчинення злочину;

– допомога слідчому правильно та послідовно оглянути труп;

– допомога слідчому виявити та вилучити сліди, подібні до крові, інші виділення людини, волосся, а також різні речі, предмети, засоби, зброю тощо.

Завдання кінологів зі службово-пошуковими собаками полягає в використанні собак для пошуку можливих прикметних до злочину осіб, виявлення слідів злочину, збереження доказів та знаходження прихованих предметів.

У протокол огляду місця події (території, де вбито особу, у якій викрали на полі бою річ, що знаходилась при ньому, або території, де у пораненої особи викрали на полі бою річ, що знаходилась при ній) рекомендовано відобразити: дату, час, GPS-координати, адресу (назву населе-

ного пункту, де проводились бойові дії), іншу прив'язку до місцевості, погодні умови; загибла особа або поранена; місце виявлення та положення трупа; імовірні причини смерті; наявність слідів боротьби; загальні відомості про труп; предмети на/в трупі та в безпосередній близькості до нього (засоби травмування, імовірне знаряддя завдання тілесних ушкоджень, вбивства); стан та характеристики одягу та взуття трупа; наявність і вираженість трупних змін; огляд окремих частин тіла та їхнє ушкодження; ложе трупа; наявність слідів, що свідчать про переміщення об'єктів транспортних засобів, трунів та їхнє розташування. Накладення, що мають місце на одязі (сліди протектора колеса, кіптява внаслідок пострілу) треба сфотографувати й ужити заходів щодо їхнього збереження.

До протоколу долучаються:

1) фототаблиця, аудіо-, відеозапис з камери (із зазначенням дати та часу проведення огляду місця події);

2) відеозапис з безпілотного літального апарату, якщо є необхідність у його використанні для огляду місця події;

3) план-схема місця події, нотатки, чернетки;

4) письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні огляду [18];

5) вилучені речові докази.

Під час опису місця виявлення трупа точно вказується назва того місця та/або тієї його частини, де знаходиться труп: положення трупа потрібно визначити щодо предметів, які його оточують, при цьому вибирати треба такі орієнтири, які не можуть змінити свого місцезнаходження у найближчий час (будівля, дерево тощо); предмети, зафіксовані в кисті трупа (зброя, волосся тощо), треба старанно оглянути, описати, сфотографувати та вилучити; під час опису об'єкта, виявленого на трупі або в безпосередній близькості до нього, необхідно вказати:

- точне його найменування;
- розташування стосовно трупа;
- наявність на ньому забруднень.

Схема опису одягу: найменування предмета одягу (китель, штани тощо); вид тканини, з якої його пошили (наприклад, бавовна та поліестер); колір, малюнок тканини (зелений, піксель тощо); ступінь зношеності; запах від одягу; стан застібок (гудзиків, петель, крючків тощо); забруднення і пошкодження; вміст кишень; фабричні клейма, написи на підкладці, які можуть бути цінними для встановлення особистості невідомої особи [17, с. 11].

Слідчому, прокурору слід звернути увагу на вилучення речей, які можуть містити інформацію про вбиту або поранену особу щодо вчинення кримінального правопорушення. Такі як: документи задля встановлення, ідентифікації особи (посвідчення, військовий квиток, жетон, подорожній лист тощо), мобільний телефон, засоби відеофіксації, які застосовуються під час ведення бою (налобні екшн-камери, бодікамери, інші засоби фіксації бою).

Крім того, у подальшому є необхідність надати запити до підрозділів аеророзвідки, які виконували задачі у даному районі, у певний проміжок часу та запити до відповідних органів у разі ведення супутникової зйомки (інформація Державного космічного агентства України) [19, с. 38].

Вказані дії суттєво допоможуть у встановленні обставин кримінальних правопорушень, пов'язаних із мародерством, адже забезпечення швидкого та ефективного розслідування допомагає підвищити шанси на затримання та покарання винних. Загальна мета таких дій – попередження вказаних випадків, належне покарання осіб, винних у злочині та забезпечення безпеки суспільства.

Висновки. У підсумку, огляд місця події в ході розслідування мародерства є надзвичайно важливою слідчою (розшуковою) дією. Вона призначена для збору важливих доказів, встановленню хронології подій та визначенню причин та зв'язків між різними аспектами події. Огляд місця події надає можливість збереження важливих слідів, які

можуть бути втрачені з плином часу. Особливостями проведення огляду місця події під час розслідування мародерства є складнощі у фіксації таких випадків на полі бою. Важливо враховувати належний професійний підхід як слідчого/прокурора, так і учасників слідчої (розшукової) дії до огляду місця події, дотримуючись належних процедур та стандартів, щоб забезпечити надійність та об'єктивність отриманих даних. Такими учасниками є: співробітники оперативних

підрозділів, інспектори-криміналісти; працівники вибухотехнічної служби; судово-медичний експерт чи лікар; кінологи зі службово-пошуковими собаками. Крім того, інформація надана на запити до підрозділів аеророзвідки, які виконували задачі у даному районі, у певний проміжок часу, та інформація надана на запити до відповідних органів у разі ведення супутникової зйомки підвищать ефективність досудового розслідування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кваліфікація та розслідування порушення законів і звичаїв війни : наук.-практ. посіб. / А.А. Вознюк, І.В. Жук, О.В. Таран, С.С. Чернявський та ін., за заг. ред. М.С. Цуцкірідзе, В.В. Чернея, А.А. Вознюка. К. : Норма права, 2023, 320 с.
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування/Єдині звіти про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2022 року. *Офіс Генерального прокурора* : веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravorogushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 26.10.2023).
3. Кондратьєва В.В. Мародерство у міжнародному праві та кримінальному законодавстві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 379–383. URL: http://sej.org.ua/1_2023/91.pdf.
4. Предместніков, О. Г., Назаренко, П. Г., Першина, К. В. Кримінальна відповідальність за мародерство в умовах воєнного часу (українські реалії). *Академічні візії*. 2023. Вип. 20. doi: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8002682>.
5. Лизогуб Я. Г. Мародерство: питання кваліфікації та диференціації на тлі деяких кримінальних правопорушень проти власності. *Вісник ХНУВС*. 2022. № 3(98). С. 160–169. <https://doi.org/10.32631/v.2022.3.15>.
6. Maltsev O., Lopatiuk I. War Crimes: Their Nature and Parameters. *American Behavioral Scientist*. 2022. Vol. 67, № 3. P. 358–370. DOI: <https://doi.org/10.1177/00027642221145029>.
7. Orlyk S. Marauding, Plundering and Brigandage of Russian Occupation Forces in Eastern Halychyna and Northern Bukovyna During the World War I. *Ukrainian Historical Journal*. 2022. № 2. P. 4-16. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.02.004>.
8. Gaherity, C., Birch P. A criminologically informed examination of pillage behaviour during natural disaster incidents. *Safer Communities*. 2021. Vol. 21, № 1. P. 19–30. DOI: <https://doi.org/10.1108/SC-05-2021-0017>.
9. Корнієнко В. В. Особливості огляду місця події в умовах ведення бойових дій. *Злочинність і протидія їй в умовах війни: глобальний, регіональний виміри* : зб. тез доп. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 12 квіт. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінал. асоц. України ; Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 125–126. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6bd0c5f4-2070-4592-80d0-f32141e7d5c1/content#page=125>.
10. Pilyukov Y.O., Yusupov V.V., Banakh S.V. Inspection of buildings and structures that were subjected to artillery shelling and bombing during the investigation of war crimes. *Military offences and war crimes: background, theory and practice* : collective monograph. Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/322/8779/18380-1>.
11. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
12. Kopotun I. M., Murzo Y. O. Criteria for distinguishing looting from other crimes: a comparative analysis. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2023. Vol. 13, № 2. P. 41–49.
13. Корж В.П. Огляд місця події: процесуальні особливості, криміналістичні рекомендації. *Науково-практичний посібник для слідчих, прокурорів, поліцейських патрульної та кримінальної поліції*. Харків, 2018. 264 с. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7732/Oglyad%20mista%20podii_Korj_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
14. Лучко О. А. Напрями підвищення ефективності огляду в кримінальному досудовому провадженні. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 4. С. 134–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2020_4_20.
15. Захарко А. В. Підстави проведення слідчим ОВС у кримінальному процесі огляду транспортного засобу, що перебуває у володінні особи. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2013. Вип. 2. С. 395–405.
16. Кримінальний кодекс України: наук.-практ. комент.: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., доповн. Харків: Право, 2013. Т. 2: Особлива частина. 978 с.
17. Пам'ятка слідчому щодо проведення огляду трупа на місці події [Текст] : [авт. кол. : Я. В. Фурман, Л.Т. Котляренко]. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 41 с.
18. Пам'ятка щодо особливостей організації і проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування нападів (обстрілів) на цивільне населення та об'єкти цивільної інфраструктури. Київ : Офіс Генерального прокурора; Тренінговий центр прокурорів України, 2022. 9 с.
19. Стандарти розслідування воєнних злочинів. Загальна частина. Методичні рекомендації. Офіс Генерального прокурора. 2023. 112 с. URL: https://justgroup.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/standart-rozsliduvannya_zagalna-chastyna.pdf.